

Con este criterio trátase de saber se o alumnado coñece as iniciativas que están a promover o diálogo entre as diversas relixións e que valoración fai de todo este movemento de conciliación ecuménica e de cultura de paz interrelixiosa.

7. Coñecer o lugar que ocupan as crenzas relixiosas no marco da Constitución española e o tratamento que a Lei orgánica de educación (LOE) fai do ensino da relixión nas escolas.

Con este criterio trátase de comprobar se o alumnado ten coñecemento das relacións institucionais entre un Estado non confesional, como é o caso de España, e a pluralidade de confesións relixiosas, así como o tratamento do ensino relixioso nas escolas.

Cultura clásica.

Introdución.

A materia cultura clásica supón o primeiro achegamento sistemático, e quizais o único, ao mundo greco-romano, do que poida dispor o alumnado ao longo do seu proceso formativo. Integrada no currículo da educación secundaria obrigatoria, compaxina o coñecemento e comprensión do mundo clásico cunha toma de conciencia da súa presenza no mundo actual.

O estudo do mundo grecolatino nas áreas da cultura, a literatura, as artes e as ciencias, e o recoñecemento da súa transmisión e continuidade, será de grande importancia para tomar e ter conciencia da súa identidade.

Esta materia ten un obxectivo básico: coñecer os aspectos máis relevantes das sociedades e as culturas de Grecia e Roma e descubrir desde o mundo de hoxe o fío que nos guía ata elas. A cultura grecolatina, patrimonio común e irrenunciable, é a base necesaria dunha parte moi considerable do pensamento humano occidental, e as formas creadas polo xenio de gregos e romanos constitúen o soporte e a esencia da nosa civilización.

Mediante a comparación constante entre o seu contorno e a diversidade dos clásicos grecorromanos o alumnado será quen de recoñecer en que medida o seu presente é froito, xa directo, xa interpretado por sucesivas xeracións, dun rico proceso creador que transcorre ao longo de máis de trinta séculos de historia. Pero esta achega, aínda que moi importante, non é exclusivo, polo que deberá valorar tamén aqueles elementos asimilados doutras culturas. Así mesmo, comprobará de que xeito a cultura clásica se converte na enerxía vivificadora de todo renacemento cultural, e en particular de aquel co que se inaugura a época moderna.

O coñecemento do marco xeográfico e histórico e dos aspectos máis relevantes das sociedades grega e romana, desde as que se transmitiron modos de vida, institucións ou creacións literarias, técnicas e artísticas achegará un instrumento de referencia necesario para entender a configuración e o progreso de Europa, os antecedentes históricos da organización social, e a delimitación dos dereitos das persoas.

O estudo básico dos fundamentos das linguas grega e latina, das regras elementais de evolución fonética e da formación das palabras dota o alumnado dos coñecementos necesarios para comezar a entender a evolución lingüística, determinar os procesos de cambio fonético e semántico e ilustrar os procedementos que actúan na formación do léxico.

A cultura que modelou o noso presente e fixa boa parte dos nosos canons estéticos é tamén transmisora de valores universais, que entroncan a nosa herdanza cultural coas raíces do mundo clásico.

O acercamento ás narracións míticas xunto coa lectura, aínda que fragmentaria, de textos da literatura clásica axudará a observar como temas e tópicos da cultura grecolatina se transmitiron ata hoxe e seguen vivos nos nosos escritos e mesmo nas expresións da lingua cotiá.

O seu carácter opcional fai necesario dotar ao ensino desta materia dunha gran flexibilidade para adecualo á realidade de cada centro e do seu alumnado. As directrices deste currículo han de tomarse como orientacións abertas cara ao logro dos obxectivos sinalados para a etapa.

Os contidos distribúense en tres bloques: bloque 1, Grecia e Roma como civilizacións históricas singulares. Bloque 2, As pegadas do mundo clásico. Bloque 3, Nocións básicas de lingua e literatura gregas e latinas.

Co primeiro bloque de contidos preténdese que o alumnado comprenda espacial e temporalmente os fenómenos máis relevantes da civilización grecorromana e que sexa capaz de recoñecer aspectos diversos polo que respecta á historia, á filosofía, ás ciencias, á mitoloxía, ao urbanismo, a arte e á vida cotiá, identificando trazos comúns e aqueloutros que son diversos. Haberá que recorrer ás competencias adquiridas noutras materias, especialmente ciencias sociais, para así asentarse e profundar nos coñecementos adquiridos.

O segundo bloque daralle ao alumnado ferramentas para recoñecer e valorar criticamente a achega da civilización clásica á cultura que lle é propia, respectando a diversidade das identidades culturais. Implica o desenvolvemento da sensibilidade estética e a capacidade da reflexión crítica para valorar a continuidade da cultura clásica en contextos diversos, tomando conciencia da pertenza a unha cultura que comparte raíces con outras. Certos elementos da cultura clásica están na base dalgunhas das formas vixentes do pensamento e da organización política, e este feito permite establecer unha ligazón entre os contidos da materia e os de educación para a cidadanía.

O terceiro bloque tenta iniciar as alumnas e os alumnos na dimensión lingüística da civilización grecorromana baseada especialmente nos elementos do alfabeto e o léxico, incorporando tamén contidos de literatura. Son evidentes as relacións que se poden establecer coas literaturas galega e castelá e, aínda que en menor

medida, polo nivel do seu estudo, coas linguas estranxeiras.

Contribución á adquisición das competencias básicas.

As contribucións desta materia á competencia en comunicación lingüística son importantes. A través da lectura comprensiva de textos variados, da busca e tratamento da información obtida, así como a síntese para a expresión oral e escrita, contribúe á adquisición da competencia en comunicación lingüística.

A lectura comprensiva dunha realidade certamente afastada do contorno do alumno, a comprensión duns conceptos totalmente novos e a necesidade ineludible de aprender a expresalos dunha forma ordenada ten un valor moi estimable. Pero se por algo destaca esta materia no eido da lingua é por ser un instrumento inmejorable para a adquisición dun vocabulario pasivo e activo baseado nos termos que se expliquen ao longo do curso, incluídos os seus compoñentes e as regras de combinación. A introdución breve ao estudo diacrónico das linguas, incluído entre os obxectivos, contribuirá a unha percepción máis matizada do que é un sistema lingüístico.

A percepción do contorno propio como o único posible limita a capacidade do alumnado de facerse preguntas que poidan levarlos a unha relación co contorno máis produtiva e gratificante. O contacto con culturas dotadas doutras inxerencias, doutros valores e doutras relixións fará que relativicen as súas propias certezas e sexan quen de analízalas criticamente. Máxime nestas que, en tantos aspectos xeográficos, económicos, artísticos e organizativos, seguen a estar presentes no mundo actual, servindo de nexo entre a meirande parte dos países do mundo que nos rodea.

O coñecemento de como se serviron do contorno, de como aproveitaron os recursos naturais, de como os transformaron, posibilitará unha meirande facilidade para o coñecemento e a interacción co mundo físico.

A competencia na expresión cultural e artística foméntase mediante o coñecemento dos fundamentos da literatura clásica, da arquitectura, da escultura, da arte en xeral que debe dar un leve sustento teórico ao que é o comezo do aprecio e do goce da arte como produto da creación humana e como testemuño da historia. O coñecemento dos restos arqueolóxicos do contorno debe axudar a aprender a valorar as obras do pasado e a apreciar os esforzos pola súa conservación. Cóntase, así, con referencias para facer unha valoración crítica de creacións artísticas posteriores inspiradas na cultura e na mitoloxía grecolatinas, ou das mensaxes difundidas polos medios de comunicación que, en moitos casos, toman a súa base icónica do repertorio clásico.

Contribúe a adquisición da competencia social e cidadá o coñecemento das institucións e o modo de vida dos gregos e romanos como referente histórico de organización social, participación dos cidadáns na vida pública e delimitación dos dereitos e deberes dos

individuos e das colectividade, no ámbito e no contorno dunha Europa diversa unida en moitos aspectos pola cultura grecolatina. Paralelamente, o coñecemento das desigualdades existentes nesa sociedade favorece unha reacción crítica ante a discriminación pola pertenza a un grupo social ou étnico determinado, ou pola diferenza de sexos. Implícase así o alumnado nunha actitude de valoración positiva da participación cidadá, da negociación e da aplicación de normas iguais para todos como instrumentos válidos na resolución de conflitos. Doutra parte, se o traballo é cooperativo, impúlsase o respecto pola diferenza de criterios e pola liberdade de expresión.

O uso crítico da rede como fonte de información, o emprego de aplicacións informáticas para a elaboración de documentos de aula, servirán para completar a achega da cultura clásica á adquisición da competencia no tratamento da información e competencia dixital.

As actividades relativas á recollida, selección e análise da información, a aplicación de técnicas de síntese, a identificación de palabras clave e a distinción entre ideas principais e secundarias achegan instrumentos básicos para a adquisición desta competencia, tan relacionada con destrezas para a continua formación persoal.

O estudo dos elementos básicos das linguas grega e latina, na medida en que propicia a disposición e a habilidade para organizar a aprendizaxe, favorece as destrezas de autonomía, disciplina e reflexión, exercita a recuperación de datos mediante a memorización e sitúa o proceso formativo nun contexto de rigor lóxico, inciden no logro da competencia de aprender a aprender.

Contribúe ao desenvolvemento da competencia de autonomía e iniciativa persoal na medida en que se utilizan procedementos que exigen planificar, seleccionar, avaliar distintas posibilidades e tomar decisións. O traballo cooperativo e a posta en común dos resultados implica valorar as achegas doutros compañeiros, aceptar posibles erros, comprender a forma de corrixilos e non se render ante un resultado inadecuado. En definitiva, achega posibilidades de mellora e fomenta o afán de superación.

Obxectivos.

1. Localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos históricos máis relevantes das culturas grega e latina.

2. Recoñecer e identificar aspectos diversos da cultura grecolatina relativos á lingua, á literatura, á filosofía, á ciencia, a técnica, ao dereito, a Administración do Estado, ao urbanismo, á arquitectura, ás artes plásticas, valorando a súa unidade e, ao mesmo tempo, a diversidade.

3. Valorar a mitoloxía clásica, especialmente a grega, como elemento unificador da cultura grecolatina e inspirador da cultura ao longo da historia europea. Identificar en formas de relixiosidade actuais elemen-

tos que estean presentes nos mitos ou ritos propios da relixión grecorromana.

4. Valorar a conciencia de pertenza a un contorno social e cultural, identificando elementos de continuidade da cultura clásica na propia, respectando a diversidade de identidades culturais.

5. Identificar as raíces clásicas de valores actuais nos ámbitos da educación, o pensamento, o dereito, a política, valorando os elementos que hai que preservar e os elementos revisar.

6. Recoñecer e valorar as pegadas da cultura clásica en contextos artísticos, lingüísticos e científico-técnicos, entre outros, tanto na cultura occidental como noutras culturas pasadas e presentes.

7. Coñecer os xéneros literarios grecolatinos máis importantes.

8. Identificar, agrupar e comprender os rastros das linguas clásicas nos diferentes eidos da lingua actual.

Contidos.

1. Grecia e Roma como civilizacións históricas singulares.

* O mito fronte á razón: o espazo xeográfico mítico fronte ao real. A lenda fronte á historia. O pensamento mítico fronte ao lóxico. O heroe fronte ao home.

* Polis e civitas: o home da areté e o home da virtus. As sociedades grega e romana e as súas manifestacións artísticas e culturais: literatura, filosofía, arquitectura, política, relixión, arte; o espazo público; o exército; a política; a xustiza; a economía.

* O individuo: o espazo privado. Clases sociais. Costumes e afeccións; o traballo; o vestido e a hixiene; a comida; as viaxes; relacións privadas. A familia; a educación.

* As fontes: as literaturas grega e romana: características xerais. Semellanzas e diferenzas. A literatura clásica e a súa continuidade en Europa. Os principais xéneros.

* A arqueoloxía. Os restos máis importantes; o seu valor artístico, cultural e documental. Os restos no noso contorno.

2. A herdanza da cultura clásica.

* Romanización de Europa: historia dun proceso. A supervivencia da cultura indíxena: ritos ligados aos ciclos da natureza, festas, topónimos, tradicións...

* As pegadas do mundo clásico: que é romano; que é grego. (literatura, arte, dereito, ciencia, obras públicas, técnica, filosofía...).

* A mitoloxía e a súa presenza na cultura occidental.

* A organización e o cómputo do tempo.

* A civilización grecorromana como elemento rexeitado ou reivindicado: os renacementos.

* A herdanza clásica como elemento unificador de Europa. Estudo crítico.

3. Iniciación aos elementos básicos das linguas de Grecia e Roma.

* Do alfabeto ao abecedario. Breve historia da escritura. Signos e materiais.

* As familias lingüísticas. O indoeuropeo. As linguas romances.

* As linguas flexivas.

* A evolución das linguas. O latín como orixe de galego e castelán.

* O vocabulario. Palabras patrimoniais, semicultismos, cultismos, latinismos, helenismos, prefixos, sufixos. Palabras procedentes doutras linguas: razóns lingüísticas, históricas e culturais.

Criterios de avaliación.

1. Identificar en textos traducidos de autores clásicos e modernos, despois de resumilos, aspectos históricos ou culturais.

Con este criterio preténdese comprobar a capacidade do alumnado para extraer a información relevante sobre aspectos históricos e/ou culturais, previamente traballados, en textos variados.

2. Localizar no tempo e no espazo as etapas básicas das culturas grega e romana e os seus feitos máis relevantes, os elementos de cambio e continuidade e as relacións con outras culturas coetáneas.

Con este criterio preténdese comprobar a capacidade de identificar en textos e situar no espazo e no tempo, feitos relevantes da historia das culturas clásicas, previamente traballados.

3. Identificar as formas básicas de organización social e política de Grecia e de Roma e a súa continuidade no mundo de hoxe.

Preténdese comprobar se o alumnado é quen de comprender a organización sociopolítica de Grecia e de Roma, así como establecer comparacións coa existente na actualidade.

4. Localizar no espazo xeográfico as civilizacións grega e romana, así como recoñecer os elementos relevantes do patrimonio arqueolóxico e artístico na Gallaecia e Hispania.

Preténdese comprobar a capacidade para localizar en mapas o espazo das civilizacións antigas, así como recoñecer e situar os restos máis relevantes na Galicia e na España actual.

5. Distinguir nas diversas manifestacións literarias, artísticas e, incluso, científicas de todos os tempos, a mitoloxía clásica como fonte de inspiración.

Preténdese comprobar se as alumnas e os alumnos, despois de traballar na clase os mitos máis salientables, son quen de identificalos en manifestacións literarias e doutro tipo, adecuadas á súa idade.

6. Identificar elementos do legado lingüístico común das linguas románicas actuais. Recoñecer o vocabulario grecolatino nas linguas modernas.

Búscase comprobar se o alumnado, acudindo ás aprendizaxes xa adquiridas nas outras linguas, é quen de recoñecer elementos comúns a todas elas no vocabulario.

7. Recoñecer os trazos esenciais de cada xénero literario.

Preténdese comprobar se o alumnado coñece os elementos básicos dos xéneros literarios clásicos, acudindo ás aprendizaxes xa adquiridas nas outras linguas.

8. Identificar aspectos significativos da achega da cultura clásica á civilización occidental no campo do pensamento, da ciencia e da técnica.

Preténdese comprobar se o alumnado é capaz de relacionar as achegas do mundo clásico nos eidos do pensamento, ciencia e técnica, ao mundo actuais.

9. Valorar criticamente a herdanza dos clásicos e as posibilidades de influencia no mundo actual, establecendo relacións entre algúns dos valores, disposicións e costumes.

Con este criterio preténdese comprobar se o alumnado, coa axuda do profesorado, é quen de analizar a permanencia do legado clásico na actualidade, así como a evolución co paso do tempo.

10. Manexar recursos que permitan elaborar, coa axuda do profesorado, un traballo temático sinxelo sobre calquera aspecto da produción artística e técnica, a historia, as institucións, ou a vida cotiá en Roma.

Preténdese comprobar a capacidade do alumnado para elaborar un pequeno traballo sobre algún dos aspectos do legado do mundo clásico e a capacidade de exposición posterior na aula. Valorárase o grao de planificación e a selección da información, que se debe facer acudindo a fontes variadas, así como a presentación clara e ordenada e a utilización dos medios informáticos.

Obradoiro de iniciativas emprendedoras.

Introdución.

As sociedades desenvolvidas de comezos do século XXI caracterízanse por unha interconexión e unha complexidade crecentes, que fan xurdir novas necesidades que o eido educativo se ve na obriga de satisfacer.

A globalización económica e o desenvolvemento das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) produciron cambios importantes que teñen fortes repercusións sociais. A terciarización da economía e o aumento dos niveis de consumo, xunto coa extensión de novas formas de pobreza, dan lugar a novas realidades sociais. O paso dunha sociedade industrial a unha sociedade do coñecemento pon en primeiro plano a necesidade de dispoñer dunha formación cada vez máis versátil e flexible.

Os cambios habidos nos últimos tempos no mercado de traballo, os retos que supón o incremento dos movementos migratorios por todo o Planeta, exigen que o sistema educativo contribúa a dar aos novos mozos e mozas as ferramentas necesarias para enfrontar este novo mundo globalizado. Estas novas demandas unha nova forma de enfocar as finalidades da educación obrigatoria. A formación adquirida ao longo do ensino obrigatorio debe proporcionar aos nosos alumnos e alumnas os elementos necesarios para comprender e enfrontarse ao mundo actual, desenvolvendo competencias que os capaciten para resolver os problemas cos que se van enfrontar.

A Lei orgánica de educación recoñece como un dos seus principios inspiradores o compromiso decidido cos obxectivos educativos suscitados pola Unión Europea para os próximos anos. Entre eles, destaca a pretensión de que a educación contribúa ao desenvolvemento dunha economía baseada no coñecemento máis competitiva e dinámica, capaz de lograr un crecemento económico sustentado, acompañado dunha mellora cohesión social. Así mesmo, recoñécese como máis necesario que nunca que a educación prepare a nosa mocidade xoves para un mundo cada vez máis cambiante, onde as tecnoloxías e as ciencias evolucionan a gran velocidade e que a educación facilite o tránsito da etapa da formación ao mundo do traballo e viceversa, nun proceso de aprendizaxe permanente.

Consciente do déficit emprendedor que padecemos, a Unión Europea vén promovendo o seu fomento instando os estados membros a crear as condicións para que poidan prosperar as iniciativas e as actividades emprendedoras.

Así, a partir do Consello Europeo de Lisboa de marzo de 2000 recoñeceuse a necesidade do fomento das iniciativas emprendedoras desde o ámbito educativo, así como a necesidade de crear políticas de educación e de formación que fomenten a cultura emprendedora e innovadora como motor da innovación, da competitividade, da creación de emprego e do crecemento económico. Esta é unha das premisas sobre as que descansa o Libro verde sobre o espírito empresarial en Europa (2003) da Comisión Europea, e sobre o que pivota o Plan de acción a favor do espírito empresarial, marco estratéxico do impulso ao tecido empresarial na Unión Europea. O fomento do espírito emprendedor é recoñecido como unha competencia clave para enfrontar os cambios sociais e económicos que derivan da sociedade do coñecemento.

Neste contexto, a LOE inclúe entre os fins do sistema educativo o desenvolvemento da capacidade dos alumnos para desenvolver a creatividade, a iniciativa persoal e o espírito emprendedor, a capacitación para a exercicio de actividades profesionais así como para a participación activa na vida económica. En concreto, na etapa da educación secundaria obrigatoria establécese como finalidade a preparación dos alumnos e alumnas para a súa inserción laboral, prestándolle